

Απόστολος Πιερρής

Σπάρτη και Ολυμπία

1. Η Αρχή και το Νόημα του Αγώνα

Λυκούργος και Ίφριτος

Η θεία αρχή των Ολυμπίων ανάγεται στην επικράτηση του Διός επί του Κρόνου και συμβολίζει την επιβολή της νέας θρησκευτικότητας των Ολυμπίων επί της Τιτανικής προτέρας, εκείνης του «χρυσού γένους». Ο Κρόνος είχε πρώτος την εν ουρανών βασιλείαν, ελατρεύετο δε από τους τότε ανθρώπους στην Ολυμπία. (Ο Κρόνιος λόφος που υπέρκειται του ιερού χώρου της Άλτεος, και το ιερό της Γης στην πλαγιά του μαρτυρεί την παλαιά θρησκεία). Ο Ζεύς είτε πάλαιψε προς τον Κρόνο για την εξουσία είτε έθεσε αγώνα προς εορτασμό της νίκης του επί του πατρός του. Στους αγώνες νίκησε ο Απόλλων τον Ερμή στον δρόμο, και τον Άρη στην πυγμαχία. **Ο Απόλλων είναι ο κύριος και χαρακτηριστικός θεός της νέας Ολυμπιακής, Δωρικής και Ελληνικής θρησκείας. Λόγω της νίκης του εκείνης, το Πυθικόν αύλημα συνώδευε το πενταθλικό άλμα στην Ολυμπία.**

[Παυσανίας, Ε, 7, 10. – Η διήγησή του βασίζεται, όπως δηλώνει εξ αρχής, στις τοπικές εγγυρότατες παραδόσεις, στα λεγόμενα «των Ηλείων που μνημονεύουν τα αρχαιότατα»].

Μουσική αυλού στο άθλημα της Ολυμπίας, όπως το ίδιο στην Σπαρτιατική οπλιτική μάχη.

Η δεύτερη μυθική αρχή συνδέεται με την παρουσία στον τόπο των Ιδαίων Δακτύλων, των Κουρήτων, πέντε αδελφών με πρεσβύτερο τον παλαιό Ηρακλή, που προφύλαξαν τον νεογέννητο Δία από την μοίρα που του επεφύλασσε ο πατέρας του Κρόνος – το καταφάγωμά του, να τον καταπιεί. **Ο αγών αυτός ήταν κουρητική παιδιά των νεαρών αγοριών, τρέξιμο με στεφανηφορία.**

[Παυσανίας, Ε, 7, 6-9. – Για την Ιδεολογία και θρησκειολογία των Κούρων δείτε τις έρευνές μου στον ιστότοπο, τμήμα Research Projects, κατηγορία «Δωρικές Μελέτες»: *«Ο Χαρακτήρας της Δωρικής Ταυτότητας του Ελληνισμού, I - VII»*, και *«Το Νόημα των Κούρων»*. – Για τα Κρητικά προηγούμενα του κυρίως Ελληνισμού, δείτε εκεί τις μελέτες μου *«Ο Χαρακτήρας κλπ. III: Κρητικά Κουρητικά»* και *«Ο Χαρακτήρας κλπ.: IV: Από τον Κρητικό Μέγιστο Κούρο στον Δωρικό Απόλλωνα»*.].

Η μετάβαση από την Χρυσή Εποχή του Κρόνου στην Εποχή του Δία, από τους Τιτάνες στους Ολυμπίους, φέρει διπλό νόημα στον Ελληνισμό. Αφ' ενός σηματοδοτεί την επικράτηση της σκληρής Ισχύος στην Κοσμική οντολογική Τάξη και στις υπαρξιακές δομές του ανθρώπου, την Μεταλλική Επανάσταση (τις γενεές του αργύρου και του χαλκού κατά τον Ησίοδο), - και αυτό το βίωμα αποτυπώνεται στον «Προμηθέα Δεσμώτη» του Αισχύλου με τον Τύραννο Δία. Αφ' ετέρου όμως, επειδή η αρχή του Κυρίου των Δυνάμεων και της Απόλυτης Κυριότητας ποτέ δεν ασκεί ιδιαίτερη έλξη στο Ελληνικό πολιτισμικό πεδίο, η μετατροπή στην νέα τάξη σήμαινε την απαρχή της Βασιλείας του Παιδός, της επιβολής του Πρωθήβη Άνακτα του Κάλλους. Η Ολύμπια Τάξη γρήγορα μετέπεσε από τη Τυραννία του Διός στην Ανακτορία του Απόλλωνος, από τον κραταιό Πατέρα Κύριο του Κεραυνού, στον ακαταμάχητο Υιό του «Τέλους», του τόξου και του άνθους.

Μεταβαίνοντας με τον Κατακλυσμό του Δευκαλίωνα στην πρωτοϊστορική εποχή, από την άμεση θεϊκή παρουσία στην ηρωική, αρχίζει μια σειρά θέσεων των Ολυμπίων, κοινό χαρακτηριστικό των οποίων φαίνεται να είναι η έναρξη ή η δικαίωση μιας βασιλείας ή μιας εποχής – ένα ανάλογο προς τις Εορτές της Εκατονταετηρίδος στην Ρώμη.

Στον πρώτο αγώνα της νέας σειράς ο Κλύμενος από την Κρήτη, γένος του παλαιού Ηρακλή, επανακαταφάσκει την Κουρητική ταυτότητα της λατρείας

και των αγώνων δίνοντας στον Ιδαίο Ηρακλή των Κουρήτων την επωνυμία «Παραστάτης», σύντροφος, παρακείμενος βοηθός, επί-κουρος, με το τριπλό σημασιολογικό πεδίο, βιολογικό (παραστάτης ο όρχις), στρατιωτικό (παραστάτης ο συναγωνιστής), βιοτικό (παραστάτης ο φίλος).

Τον Κλύμενο εξέβαλε της αρχής ο εντόπιος Ενδυμίων του Αεθλίου, ο οποίος διενήργησε τα Ολύμπια για τους γιούς του βάζοντας για άθλο την βασιλεία.

Και την επόμενη γενεά ήλθε ο Πέλοψ που εόρτασε τα Ολύμπια μεγαλοπρεπέστερα πάντων των προ αυτού για την μεγάλη νίκη του και την απόκτηση της βασιλείας.

Μετά την μετατόπιση του κέντρου βάρους των εξελίξεων στην ανατολική Πελοπόννησο με την ενεργό παρουσία των Πελοπιδών σε Αργολίδα, Κορινθία, Λακωνία, επανακτά την εξουσία στην περιοχή της Ολυμπίας ο Αμυθάων, εξάδελφος προς πατρός του Ενδυμώνα.

Διεξήγαγον τον αγώνα και οι Αιολίδες της Πύλου Πελίας και Νηλεΰς από κοινού, ασφαλώς σημαίνοντες μεταβολή εξουσίας.

Και πάλι ο Αυγέας ο Ηλείος, νέα αλλαγή κυριότητας.

Και ο Ηρακλής, ο νέος ήρωας, κατατροπώσας τον Αυγεία.

[Παυσανίας, Ε, 8, 1-4].

Οι αγώνες φαίνονται περιοδικοί, ανά γενεά, καθοριζόμενη όχι αυστηρά χρονολογικά, αλλά κατά διαδοχή – όπως και οι Εορτές της Εκατονταετηρίδος ετελούντο ανά αιώνα, όχι αριθμητικό, αλλά Ετρουσκικό, οριζόμενο από την περίοδο στο τέλος της οποίας όλοι όσοι ζούσαν στην αρχή (από νεογέννητα μέχρι τους ηλικιωμένους) έχουν πεθάνει.

Οι θείοι και ηρωικοί αγώνες της Ολυμπίας γίνονται για παιδιά και εορτή βασιλείας. Δεν είναι ταφικοί, όπως οι περιγραφόμενοι (και στον Όμηρο) της Αχαϊκής, λεγόμενης Μυκηναϊκής εποχής.

Τα εστιακά σημεία της αιωνιότητας στην περιοδικότητα των μεγάλων μεταβολών στον χρόνο αποτελούν για τον Ελληνισμό και το Δωρικό του πνεύμα, (α) η επικράτεια του Ολυμπίου Διός έναντι της προϋπάρχουσας κοσμικής τάξης, (β) η υπερίσχυση του Πέλοπα επί του κόσμου του Οινόμαου, και (γ) ο τελικός θρίαμβος του Ηρακλή επί των Επειών και του Αυγεία. Τρεις βαρυσήμαντες νίκες, η πρώτη κοσμικού νοήματος, η δεύτερη που ώθησε την Πελοπόννησο στο κύρος της ακρόπολης της

Ελλάδας, η τρίτη που σημάδεψε προκαταβολικά την μέλλουσα και ουσιώδη Δωρικότητά της, τρεις νίκες που εορτάζονται παρούσες με αθλητικό αγώνα εις επίδειξη τελειότητας – ακριβώς το πνεύμα των τριών θριάμβων.

[ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι,

τίνα θεόν, τίν' ἥρωα, τίνα δὲ ἄνδρα κελαδήσομεν;

ἦτοι Πίσα μὲν Διός· Ὀλυμπιάδα δ' ἔστασεν Ἡρακλῆς

ἀκροθίνια πολέμου·

Θήρωνα δὲ τετραορίας ἔνεκα νικαφόρου

γεγωνητέον, ὅπι δίκαιον ξένων, ἔρεισμ' Ἀκράγαντος,

εὐωνύμων τε πατέρων ἄωτον ὀρθόπολιν.

Πίνδαρος, Ολ. II, 1-7.

Θεός της Ολυμπίας είναι ο Ζεός. Ἡρώς θεμελιωτής των Ολυμπιακῶν αγῶνων ο Ηρακλής. Όλες οι άλλες θέσεις παραλείπονται, μένουν τα ουσιώδη για το Δωρικό βίωμα].

Ο Ολύμπιος Ζεός είναι ἀρρηκτα συνδεδεμένος προς τον Απόλλωνα, ο Πατήρ του Υιού. Τον Πατέρα γνωρίζεις μόνον δια του Υιού, όπως στον Χριστό. Τα μυστικά του μέλλοντος και τα κρύφια του χρόνου δεν μαθαίνεις ρωτώντας τον Κύριο του Κεραυνού που κυβερνά τον κόσμο, αλλά τον έφηβο Υιό του Κάλλους, τον Κούρο της αμεριμνησίας στην αιωνιότητα της τελειότητάς του.

Ακόμη και η έμπυρος τεχνική παλαιά μαντική στην Ολυμπία πρυτανεύεται από τους Ιαμίδες, γένος μάντεων περιώνυμο εξ Ιάμου του Απόλλωνος. Η κύρια μαντεία των συνετελείτο στον μέγα βωμό του Διός στην Ολυμπία. Η καταγωγή του Ιάμου ήταν Σπαρτιατική από μητρός, πατρός δε του θείου Δωρικού αρχηγέτη. Η Πιτάνη, κόρη του Ευρώτα, περιεφλέγη στην ζευξή από τον Ποσειδώνα, και έτεκε την Ευάδνη. Αισχυνόμενη η Πιτάνη απέκρυψε την λοχεία της, και εξέθεσε το βρέφος στον Αίπυτο, βασιλέα της Αργαδίας. Η

κόρη υπέστη το αυτό προς την μητέρα – ο Απόλλων γέννησε εξ αυτής τον **Ίαμο του οποίου την υψηλή πατρότητα Δελφικός χρησμός κατακύρωσε.**

[Μεγαλεπίβολη η υμνολογία των Ιαμιδών στον Πίνδαρο, *Ολυμπιονίκος* VI, 27-77. Για τον τρόπο της τεχνικής μαντείας, βλ. *Ολ.* VIII, 2-4. Και Σχόλια στα χωρία. Πβ. Ηρόδοτος, Θ, 134, 1. – Ιαμίδης ήταν ο Τεισαμενός, βασιλικός μάντις των Σπαρτιατών κατά την περίοδο ~ 584 – 554 π.Χ., τον μόνο ξένο που η Σπάρτη έκανε κανονικό πολίτη, αυτόν και τον αδελφόν του, γιατί χρησμός Δελφικός προέβλεπε νίκη του σε πέντε «αγώνες», πράγμα που τελεσφόρησε με ισάριθμες Σπαρτιατικές νίκες από την μάχη των Πλαταιών μέχρι την μάχη της Τανάγρας, στις οποίες εμάντευε προ της μάχης ο Τεισαμενός. Ηρόδοτος, I, 33-36. – **Η σχέση Σπάρτης – Ολυμπίας είναι πολυσήμαντη και πολύπλευρη].**

Τα δυο μεγάλα συνεκτικά κέντρα του Ελληνισμού, οι Δελφοί και η Ολυμπία, συνδέονται μέσω της σχέσης Διός – Απόλλωνος. Χρησμός Πυθικός εξέφραζε την βαθειά συνάρτηση:

πατρί μέλει Πίσης, Πυθῶ δέ μοι ἐγγυάλιξεν

Or. 447 Parke-Wormell

Την Δωρική αναμόρφωση και ανανοηματοδότηση των παραδόσεων για την έλευση του Πέλοπα στην Ολυμπία και την νίκη στον αγώνα για την βασιλεία με τον Οινόμαο, παρέχει ανυπερβλητός ο Φοιβόληπτος Πίνδαρος στον *Ολυμπιονίκο* I, 23-100. – **Όλα τα αναγκαία, εσθλά ή μη, στους λογαριασμούς του χρόνου, όλα τα χρήσιμα κι αν όχι καλά, η προδοσία και ο φόνος του Μυρτίλου, παραλείπονται και το δράμα καθαγιαάζεται και εκλαμπρύνεται από τον έρωτα του Ποσειδῶνα προς τον Πέλοπα.** Ο θεός της Πελασγικής γης συμπεριφέρεται ως Ολύμπιος, εράται του κάλλους και αγάλλεται με τον Πέλοπα, του κάνει δε την αντίχαρη για τις προηγούμενες χάρες που του ζητεί εκείνος, να νικήσει τον Οινόμαο.

Παρομοίως, αρχή του Ολυμπιακού αγώνα αποτελεί η εορτή του Ηρακλή για την νίκη επί του Αυγεία. **Πάλι, η μορφή μετουσιώνει πράξεις που θα λέρωναν χωρίς αυτήν, ή σε ταπεινό σχήμα και ασήμαντο πλαίσιο ενσωματωμένες.** (*Ολυμπιονίκος* X, 24-85).

Και από την πρωτοϊστορία στην κυρίως Ελληνική ιστορία, που αρχίζει να ξετυλίγεται με την Κάθοδο των Δωριέων στην Πελοπόννησο (σωστά στον Έφορο).

Κατά την ταραχώδη ιστορία της Ηλείας και Πισάτιδος στην προηγούμενη περίοδο (όπως δηλώνεται και με τις συνεχείς αλλαγές στο βασιλικό γένος), ο Αιτωλός, υιός του Ενδυμίωνος, εξέπεσε από την πατρίδα του και κατοίκησε με τους οπαδούς του στην χώρα των Κουρήτων, που μετωνομάσθηκε Αιτωλία από την επικράτησή του εκεί. Απόγονός του ήταν ο Όξυλος που συγκατήλθε στην Πελοπόννησο με τους Ηρακλείδες και Δωριείς. Όντας ικανός και φρενήρης νίκησε τους Επειούς της Ηλείας και δημιούργησε νέα κατάσταση στην περιοχή. Σε αντάλλαγμα της αποτελεσματικής βοήθειας και νουνεχούς συμβουλίας του, οι Δωριείς προσπέρασαν την χώρα και τον άφησαν κύριο της. Έτσι αιτιολογείται από πρώτη αρχής η συνάφεια κατά τους ιστορικούς χρόνους Σπαρτιατών και Ηλείων, μέχρι το δεύτερο ήμισυ του 5^{ου} αιώνα π.Χ. Οι Ηλείοι παρέλαβαν και την περιοχή της Ολυμπίας και ο Όξυλος κατά την τοπική παράδοση ετέλεσε τους Ολυμπιακούς αγώνες για την επάνοδο και νίκη του.

[Έφορος, FrGrH 70F115, F122. – Πausanίας, V, 8, 5. Cf. Πausanίας, V, 1, 1-8. – Απολλόδωρος, I, 56-8.- Για τον Όξυλο, Απολλόδωρος II, 175-6].

Η περίοδος από την κατάρρευση του Μυκηναϊκού συστήματος και την Κάθοδο των Δωριέων (1104 π.Χ. κατά το κύριο χρονολόγιο του Ερατοσθένη και Απολλόδωρου, 1082 π.Χ. για τον Λακεδαιμόνιο Σωσίβιο, καλύτερο μάρτυρα αφού γενικά η βάση των χρονολογικών συγχρονισμών ήταν οι διαδοχές των Σπαρτιατών βασιλέων), μέχρι το τέλος του 9^{ου} αιώνα, για τρεις περίπου αιώνες, είναι μια μεταβατική περίοδος όπου εν μέσω παντοειδών ζυμώσεων προετοιμάζεται ο νέος κόσμος. Ιστορικά είναι μια ασταθής και ταραγμένη εποχή. Αλλά ταυτόχρονα, τον 9^ο αιώνα, τα Ομηρικά Έπη αρχίζουν να διαδίδονται, και έτσι αισθητοποιείται η μορφή του καινούριου βιώματος, η ιδέα του κάλλους ως μορφολογικής τελειότητας που εκφράζει στην λάμψη της επι-φάνειας χωρίς υπόλοιπο όλο το βάθος της ύπαρξης. Είναι και Φαίνεσθαι για πρώτη φορά ταυτίζονται. Η Επανάσταση του Δωρικού έχει αρχίσει να βρίσκει τις επιφανείς Μορφές των εσωτερικών δομών της.

Στην Σπάρτη συντελείται τότε, λίγο μετά την αρχή του τελευταίου τέταρτου του αιώνα, η κοσμογονία δημιουργίας της καθαρά Ελληνικής πόλης ανεξάρτητα από τις δομές της βασιλείας, της Μυκηναϊκής κυριότητας του

άναντα, έστω προσαρμοσμένης κατά περίπτωση στις νέες δεδομένες εθνογεωγραφικές και υπό διαμόρφωση πολιτισμικές απαιτήσεις.

Η δημιουργία της μορφής της Δωρικής κοινωνίας στην Σπάρτη συνδέεται αναπόσπαστα με το όνομα του Λυκούργου. Με αυτόν συναρτάται και το καθοριστικής σημασίας για την εξέλιξη της όρθωσης του πολιτισμικού Ελληνισμού γεγονός της θέσμισης των Ολυμπιακών αγώνων. Η παλαιά σειρά αγώνων κατά περίπτωση τελουμένων ανά γενεά και βασιλεία ή άλλη μεγάλη μετατροπή, είχε εκλείψει μετά τον Όξυλο. Η αστάθεια της μεταβατικής περιόδου δεν ευνοούσε την αποκρυστάλλωση εκείνη βιωμάτων σε μορφές που μόνη παρέχει το θεμέλιο σταθερότητας πάνω στο οποίο μπορεί να στηθεί το εποικοδόμημα κοινών ανθρωπίνων δράσεων σε επίπεδο υψηλού πολιτισμού.

Η απασχόληση του Αριστοτέλη με τα δύο βασικά γεγονότα, την θεμελίωση του Δωρικού «Κόσμου» της πόλης από τον Λυκούργο στην Σπάρτη, και την θέσπιση του Ολυμπιακού αγώνα ως νέα μορφή λατρείας του θείου και συνεκτικό ιστό του Ελληνισμού, και τα δυο με την μοναδική ενέργεια στο πρώτο και αποφασιστική συνέργεια στο δεύτερο του Λυκούργου, έχει αφήσει δύο ντοκουμέντα εξαιρετικής σημασίας, στα οποία και ο ίδιος είχε στηρίξει τις αναλύσεις του. Πρόκειται για την Μεγάλη Ρήτρα και τον Δίσκο της Εκεχειρίας, αντίστοιχα.

[Για την Μεγάλη και τις Μικρές Ρήτρες του Λυκούργου δείτε τις σχετικές αναλυτικές μελέτες μου. – Την τοποθεσία των αρχικών Απελλών γνωρίζουμε από την διευκρίνιση του Αριστοτέλη πάνω στο νόημα της φράσης «*μεταξύ Βαβύκας τε και Κνακίωνος*». Φυσικά ανέπτυξε πλήρως το περιεχόμενο και την σημασία της Ρήτρας στην «*Λακεδαιμονίων Πολιτεία*» του. Αριστοτέλης Fr. 536 Rose = Πλούταρχος, *Λυκούργος*, 6. – Την συνεχή αναφορά του Λυκούργου στο Μαντείο των Δελφών για την «*Νομοθεσία*» του, τον Δωρικό Κόσμο της Σπάρτης, τονίζει ο Αριστοτέλης. Όπως και ο Πλάτων (Νόμοι, I, 624 A; 632D) και ο Έφορος (FrGrH 70F174 Jacoby), Αριστοτέλης, Fr. 535 Rose. – Την άκραν εκτίμηση στο έργο του Λυκούργου εξέφρασε ο Αριστοτέλης λέγοντας ότι απολαμβάνει από τους Λακεδαιμόνιους ελάχιστονες τιμές από όσες του ανήκουν, καίτοι όντως έχει τις μέγιστες, αφού λατρεύεται ως θεός στην Σπάρτη, και όχι μόνον ως ήρωας. (Fr. 534 Rose). – Ο ναός του Λυκούργου αποτελεί σύμβολο για την Σπάρτη και βρίσκεται όπου περιγράφεται από τον Παυσανία, στην γραμμή από τον πρώτο τόπο των Απελλών, στην γέφυρα Βαβύκα, στον ναό, στο ιερό του Αστραβάκου, στο ιερό της Ορθίας Αρτέμιδος.].

Η ιστορική έναρξη των Ολυπίων, και η συνηρτημένη με τον ιερό αγώνα Ολυμπιακή Εκεχειρία, έγινε με συνεργασία από τον Ηλείο Ίφιτο και τον Λακεδαιμόνιο Λυκούργο. Μαρτυρία του γεγονότος αποτελούσε ο μέχρι των χρόνων του Πλούταρχου και του Παυσανία σωζόμενος Ολυμπιακός Δίσκος, τον οποίο επικαλείται και ο Αριστοτέλης.

ἤκιστα δὲ οἱ χρόνοι καθ' οὓς γέγονεν ὁ ἀνὴρ [ὁ Λυκοῦργος] ὁμολογοῦνται. οἱ μὲν γὰρ Ίφίτῳ συνακμάσαι καὶ συνδιαθεῖναι τὴν Ὀλυμπιακὴν ἐκεχειρίαν λέγουσιν αὐτόν, ὧν ἐστὶ καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος τεκμήριον προσφέρων τὸν Ὀλυμπίασι δίσκον, ἐν ᾧ τοῦνομα τοῦ Λυκούργου διασώζεται καταγεγραμμένον.

Αριστοτέλης Fr. 533 Rose = Πλούταρχος, *Λυκούργος*, 1, 2

[Στα αποσπάσματα από τις Πολιτείες του Ηρακλείδη ο Λυκούργος είναι ο εμπνευστής και διαθέτης των εκεχειριών. **Εκ των Ηρακλείδου περί Πολιτειών**, 2, 10. – Ο Φλέγων, στο έργο του «*Ολυμπιονικῶν καὶ Χρόνων Συναγωγή*», απέδιδε την έναρξη των ιστορικών αγώνων σε τριπλή συνεργασία του Ηρακλείδη Λυκούργου, του Ηλείου Ίφιτου (επίσης αναφερόμενου ως από Ηρακλέους) και του Πισάτη Κλεοσθένη. Φλέγων, FrGrH 257F1 Jacoby].

Ο Δίσκος αναφέρεται στον κατάλογο των πολύτιμων κειμηλίων που φυλάσσοντο στον ναό της Ήρας στη Ολυμπία τους μετέπειτα χρόνους. Η ρήτρα της Ολυμπιακής εκεχειρίας ήταν γραμμένη όχι κατά στίχο, αλλά αρχεγόνω τω τρόπω κυκλικά στην περιφέρεια του δίσκου.

ὁ δὲ τοῦ Ίφίτου δίσκος τὴν ἐκεχειρίαν ἣν ἐπὶ τοῖς Ὀλυμπίοις ἐπαγγέλουσιν Ἡεῖοι, ταύτην οὐκ ἐς εὐθὺ ἔχει γεγραμμένην, ἀλλὰ ἐς κύκλου σχῆμα περίεισιν ἐπὶ τῷ δίσκῳ τὰ γράμματα.

Παυσανίας, V, 20, 1

Δεν υπάρχει αμφιβολία για την γνησιότητα του Δίσκου. Μέχρι τους χρόνους μάλιστα του Αριστοτέλη είχε μεσολαβήσει ρήξη και πόλεμος Σπαρτιατών και Ηλείων, αλλά κανένας δεν διανοήθηκε να πειράξει το ιερό τεκμήριο της παλαιάς στενής συνεργασίας, όταν στηνόταν ο πολιτισμικός

Ελληνισμός με τις προεξάρχουσες μοναδικές μορφές του, μία των οποίων είναι ο Ολυμπιακός αγών.

Στον δίσκο μαζί με τον Ίφιτο αναγράφεται και ο Λυκούργος.

Η αναφορά του Πισάτη βασιλιά, ή σημαίνοντος εκπροσώπου, Κλεονίκου – και το όνομα όζει παρεμβολής, ο του κλέους της νίκης – στο όλον θέμα, μάλλον οφείλεται σε συγκριτιστική προσπάθεια εξομάλυνσης της αρχικής και μακράς διαφοράς μεταξύ Ηλείων και Πισατών για την δικαιοδοσία επί της Ολυμπίας και των Ολυμπιακών αγώνων. **Αλλά και μόνο το γεγονός ότι σε τόπο αναμφισβήτητα της Πισάτιδος όπου ανήκε η Ολυμπία, εξ αρχής καταγράφεται η Ηλειακή ενέργεια και ο Ηλείος Ίφιτος ως πρωτουργός των ιερών αγώνων και εκχειρίας, δείχνει ότι από αλλού ξεκινούσε η ιδεολογική και οργανωτική αρχή, και ότι οι Πισάτες μόνο δευτερεύοντα αποδεκτικό ρόλο μπορεί να έπαιζαν.**

Το βασικό πρόβλημα με τον συγχρονισμό Λυκούργου και Ίφιτου συνίσταται στο ότι οι χρονογραφικές έρευνες των αρχαίων λογίων αρχαιοδιφών κατέληγαν σε μια εποχή για τον Λυκούργο ένα περίπου αιώνα πριν την πρώτη αριθμούμενη Ολυμπιάδα του 776 π.Χ. Και αυτό το ζήτημα αναδεικνύει ο Πλούταρχος ευθύς εξ αρχής στον *Βίο του Λυκούργου* (1, 3). Λογαριάζοντας με βάση τις διαδοχές των Σπαρτιατών βασιλέων (κύρια φερέγγυα χρονολογική βάση για τους προ της πρώτης Ολυμπιάδος χρόνους μέχρι της Καθόδου των Δωριέων), και συγχρονίζοντας ιστορικά γεγονότα σε αυτήν τη βάση, η σπουδαία έρευνα στην κύρια γραμμή της (Ερατοσθένης και Απολλόδωρος) κατέληγε για τον χρόνο της Επιτροπείας του Λυκούργου επί του νεογέννητου ανηψιού του Χαρίλλου το 885/4 π.Χ.

[Ερατοσθένης, FrGrH. 241F1; 2 Jacoby; Απολλόδωρος FrGrH 244F61; 62; 64. -]

Την Επιτροπεία του Λυκούργου ο Λακεδαιμόνιος λόγιος Σωσίβιος, τον οποίο με προσοχή χρειάζεται και πρέπει να υπολογίζουμε, έθετε το 873 π.Χ.

[FrGrH 595F2. – Ο Χάριλλος βασίλευσε 64 έτη, τον διεδέχθη ο Νικάνδρος στο 34^ο έτος του οποίου ετέθη η πρώτη αριθμούμενη Ολυμπιάδα, άρα το 1^ο έτος του Χάριλλου και η Επιτροπεία του Λυκούργου ανάγεται στο 873 π.Χ.].

Η Επιτροπεία και η νομοθεσία του Λυκούργου βρίσκονται προς τα δύο άκρα του βίου του, την νεότητά και το γήρας.

[Για τον Λυκούργο χρονολογικά, περί της επιτροπείας του, της νομοθεσίας και της πρώτης θέσης των Ολυμπιακών αγώνων, δείτε την μελέτη μου «Ο Χαρακτήρας της Δωρικής Ταυτότητας του Ελληνισμού VIII. Λυκούργος, Δωρικός «Κόσμος» Πόλης, Ποίησης και Άθλησης», στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία “Δωρικές Μελέτες”].

Συνοψίζω τα συμπεράσματα της συνθετικής μελέτης των δεδομένων των πηγών παραθέτοντας την συνοπτική έκθεση από μια πρόσφατη εργασία μου (*«Κάλλος και Ιστορία. Ο Δωρικός Άξονας στην πρώτη Χιλιετία π.Χ. - Α΄»*, σελ. 6).

«Η νομοθεσία του Λυκούργου τοποθετείται από τον Θουκυδίδη 400 χρόνια και λίγα περισσότερα από την λήξη του Πελοποννησιακού Πολέμου, όχι πολύ λοιπόν πριν το 804 π.Χ. Κατά τα Χρονικά του Ευσέβιου συνέβη το 818 π.Χ. (Hieronimus a. Abr. 1198 = 818 π.Χ., Schoene, vol. II, p. 75. [Αλλά δείτε παρακάτω]). Η αρχή της επιτροπείας του ανηψιού του Χαρίλλου τίθεται από τον Σωσίβιο το 873 π.Χ., από τον Ερατοσθένη το 884 π.Χ. Η πρώτη θέση του Ολυμπιακού αγώνα (πριν την επίσημη έναρξη καταγραφής των Ολυμπιάδων και των νικητών), από τον Λυκούργο και τον Ίφιτο, μπορεί να τοποθετηθεί από μια συνδρομή και εναρμονισμό των πηγών το 828 π.Χ. Ο Λυκούργος πέθανε αμέσως μετά την νομοθεσία και την Δελφική σφραγίδα της. Δεχόμενοι συνεπώς μια χρονολογία γύρω στο 820 π.Χ., συνδυάζουμε τα χρονολογικά των μεγάλων γεγονότων του βίου του Λυκούργου ως εξής:

Γέννηση λίγο μετά το 900 π.Χ.

Ο αδελφός του πέθανε νέος αφήνοντας έγγυο την γυναίκα του, το 873 π.Χ. (Σωσίβιος). Ο γάμος στην Σπάρτη για τον άνδρα συνηθιζόταν μετά τα 30, ο Λυκούργος, λαμβάνοντας υπ’ όψη τον Σπαρτιατικό τρόπο βίου, θα είχε διαφορά από τον αδελφό του πέντε και περισσότερα χρόνια, άρα θα ήταν 25 χρονών όταν ο αδελφός του ήταν 32. (Γεννήθηκε άρα περί το 898 π.Χ.) Το 828 π.Χ. ιδρύει τον θεσμό του Ολυμπιακού αγώνα, σε ηλικία 70 ετών. Και 5-10 χρόνια αργότερα δίνει το κύκνειο άσμα του με την Νομοθεσία, 75-80 χρονών.

Πεθαίνει γέρων στην νεανική τελειότητα, αθάνατος θεός, όπως λατρευόταν στην Σπάρτη.

Ο άλλος θεός εξ ιστορικού ανθρώπου στην Σπαρτιατική λατρεία, ήταν ένας αθλητής παλαιστής, ο Ιπποσθένης, Ολυμπιακός νικητής στον πρώτο τεθέντα αγώνα πάλης παιδων στην 37^η Ολυμπιάδα το 632 π.Χ., και κατόπιν

νικητής στην πάλη ανδρών για 5 συνεχείς Ολυμπιάδες από την 39^η μέχρι την 43^η, 624 - 608 π.Χ. Δηλαδή, αν ήταν 14 χρονών στην πρώτη του παιδική νίκη, θριάμβευε μέχρι τα 38 του χρόνια στον κορυφαίο αγώνα πάλης εναντίον των ακμαιότερων νεαρών όλου του Ελληνισμού! Θεός.

Ο συμβολισμός είναι σαφής. Λατρεία της τελειότητας σώματος (Ιπποσθένης) και πνεύματος (Λυκούργος), της ακμής του κάλλους και της ωριμότητας του νου».

Η Δωρική τάξη της πόλεως ετέθη από τον Λυκούργο όχι πολύ πριν το 804 π.Χ. Ο locus classicus για αυτό το σταθερό και σίγουρο δεδομένο είναι του Θουκυδίδη:

ή γὰρ Λακεδαίμων μετὰ τὴν κτίσιν τῶν νῦν ἐνοικούντων αὐτῇ Δωριῶν ἐπὶ πλείστον ὧν ἴσμεν χρόνον στασιάσασα ὅμως ἐκ παλαιάτου καὶ εὐνομήθη καὶ αἰεὶ ἀτυράννευτος ἦν· ἔτη γάρ ἐστι μάλιστα τετρακόσια καὶ ὀλίγω πλείω ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου, ἀφ’ οὗ Λακεδαιμόνιοι τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ χρῶνται· καὶ δι’ αὐτὸ δυνάμενοι καὶ τὰ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι καθεύδασαν

Θουκυδίδης, I, 18, 1

[Η αυτή πολιτεία σημαίνει τρόπο ζωής, δομές του βίου και όχι μόνο πολιτειακό σύστημα, αφού μάλιστα Λυκούργεια Ρήτρα απαγόρευε την χρήση «θετικών» και γραπτών νόμων. Στο πολίτευμα έγινε μια μεγάλη μετατροπή σιωπηρά, χωρίς Τροποποίηση όπως εκείνη του Θεοπόμπου, λίγο πριν το μέσο του 6^{ου} αιώνα π.Χ.: η ανάδειξη της Εφορείας από ήσωνα εποπτική αρχή αστυνομικής υφής σε μέγιστο ὄργανο πολιτικής εξουσίας. — Δείτε τις πολλαπλές σχετικές μελέτες μου για το «Πάγωμα της Μορφής» επί Χίλωνος στην Σπάρτη].

Ο Απολλόδωρος ακολουθούσε την αυτή γραμμή.

Οι χρονογραφικές έρευνες της Ελληνιστικής εποχής κατέληξαν σε Συναγωγές Χρόνων και Χρονικά, σύνοψη των οποίων έχουμε (με αστάθεια και ενίοτε ανεναρμόνιστες αντιθέσεις) στους Χρονικούς Πίνακες του Ευσεβίου. Από το ίδιο υλικό άντλησε και ο Σύγκελλος στην Χρονογραφία του. Εκεί η νομοθεσία του Λυκούργου τίθεται:

(α) το 818 π.Χ. (A. Abr. 1198 Hieronymus)

(β) το 8^ο έτος του Αλικαμένους κατά Απολλόδωρο (Σύγγελλος, 349, 12). Η έναρξη της βασιλείας του Αλικαμένους τοποθετείται το 813 π.Χ. (A. Abr. 1203 Hieronymus), οπότε οδηγούμαστε στο 805 π.Χ.

(γ) κατά μια σημειούμενη παραλλαγή, ο Λυκούργειος κόσμος προσδιορίζεται το 18^ο έτος του Αλικαμένη, δηλαδή το 795 π.Χ. (Versio Armenia, p. 76c), ή το 793 π.Χ. κατά μία μάλλον λανθασμένη χειρογραφική παρασημείωση (ibid.).

(δ) αλλά το 795 π.Χ. ορίζεται ως ο χρόνος της νομοταξίας κατά Απολλόδωρον, στον Hieronymus, p. 77, II, Schoene.

Παραβλέποντας τις δυο τελευταίες ταυτόσημες αναφορές ως χειρογραφικά λάθη σε πολύπλοκους συνοπτικούς πίνακες χρονολογιών, κρατούμε το 805 π.Χ. κατά Απολλόδωρο για την νομοθεσία, και το εναλλακτικό 818 π.Χ. που ταιριάζει καλύτερα με τον Θουκυδίδειο προσδιορισμό (διαφορά μόλις ενός έτους στα 400 δεν θα την αποκαλούσε ο ιστορικός «και λίγο περισσότερα χρόνια»), και πιθανόν να είναι η πραγματική χρονολόγηση του Απολλόδωρου.

Τα Ευσεβιανά Χρονικά ανάπτουν την γνωρισιμότητα του Λυκούργου στο 882 π.Χ. (A. Abr. 1134d: Lycurgus insignis habetur. Hieronymus, p. 71, Schoene, II). Δυο χρόνια μετά την ανάληψη της επιτροπείας κατά την Ερατοσθένεια τάξη.

Τον εναρμονισμό των πηγών ως προς τα βασικά δεδομένα κατά τις αξιόπιστες μαρτυρίες έχω δώσει στο παραπάνω συνοπτικό απόσπασμά μου. **Ο Απολλόδωρος κινείται στην ίδια κατεύθυνση.**

Μένει το σκάνδαλο της έναρξης των Ολυμπιακών αγώνων. Δεν είναι δυνατόν να εκτείνουμε τον βίο του Λυκούργου από τις αρχές του 9^{ου} αιώνα μέχρι το τέλος του πρώτου τετάρτου του 8^{ου}, 898 – 776 π.Χ.

Ο Τίμαιος υπέθεσε ως εκ τούτου την ύπαρξη δύο Λυκούργων.

[Τίμαιος, FrGrH 566F127 = Πλούταρχος, Λυκούργος, 1, 3].

Αλλά η λύση βρίσκεται αλλού. Υπήρχε μια αρχή πριν την αρχή των αριθμήσεων.

Ο Καλλίμαχος προσδιόριζε διάστημα 13 Ολυμπιάδων από την Ολυμπιάδα του Ιφίτου μέχρι την πρώτη αναγραφόμενη και αριθμούμενη Ολυμπιάδα του 776 π.Χ., στην οποία νικητής ήταν ο Ηλείος Κόροιβος.

[Καλλίμαχος Fr. 541 Pfeiffer.].

Πριν λόγω της ταραγμένης ιστορίας της περιόδου για την οποία μας μιλούν οι πηγές δεν είχε σταθεροποιηθεί ο θεσμός, ούτε ήταν γενικής αποδοχής, πολύ περισσότερο ως προς την εκχειρίδα. Την 14^η φορά η Ολυμπιάς έπιασε την καρδιά των Ελλήνων ως κοινό αγαθό, συννεκτικός δεσμός που απαντούσε στο κεντρικό βίωμα της νέας επανάστασης του Κάλλους.

Οι Ολύμπιοι θεοί, αντί των συμβολικών απαρχών από την γέννα της γης που ζητεί η Χθόνια Γονιμότητα και η Μεγάλη Μητέρα στην αγκαλιά της,

και αντί της αιματηρής θυσίας του καλλίτερου και πολυτιμώτερου ζωντανού, ακόμη και του πρωτότοκου, που απαιτεί ο Κύριος των Δυνάμεων στην λατρεία της σταθεροποιού Απόλυτης Ισχύος, -

αντί των προτέρων σεβασμών οι Ολύμπιοι του Απολλώνιου πνεύματος αγάλλονται με την θυσία εαυτού, την αφέρωση στην τελειότητα.

Η Επανάσταση του Κοσμικού Ανθού συντελέστηκε, υπέρτατο και σωτήριο είναι το Κάλλος, η λατρεία της Μορφής κυριαρχεί και διαμορφώνει βίο και πολιτισμό του Ελληνισμού. Το κάλλος της μορφής είναι το «τέλος» της ύπαρξης και η γυμναστική επίδειξή του στον αθλητικό αγώνα διαδηλώνει την αξιωματική υπεροχή του «άχρηστου» επιτεύγματος της τελειότητας ως αιωνιότητας απέναντι στην χρησιμότητα των βιοτικών αναγκών και τα χρήσιμα του χρόνου.

Δεν μπορούσε παρά η Σπάρτη να είναι η οδηγός μελωδία για τον Ολυμπιακό θεσμό, έστω και προληπτικά, γιατί βεβαίως ο σπόρος δεν άνθισε αμέσως. Η πλήρης Σπαρτιατική γυμνότητα επεκράτησε στον Ολυμπιακό αγώνα έναν αιώνα αργότερα, το 720 π.Χ., στην 15^η αριθμημένη Ολυμπιάδα. Αυτό που θα έκανε συστηματικά και συνεχώς ως τρόπο ζωής για τον Σπαρτιάτη ο Λυκούργος με τον Δωρικό Κόσμο της Πόλης, το επεξέτεινε, λίγο πριν την εφαρμογή και εμπέδωση του στην πρωτεύουσα του Ελληνισμού, στην εορτή της αιωνιότητας, την θεία Στιγμή του αγώνα, για όλους τους Έλληνες στην Ολυμπία, που δεν μπορούν να ζήσουν ολόκληρη την ζωή τους κατά την αμέριμνη και απερίσπαστη αφέρωση στο Κάλλος της τελειότητας των Ομοίων.

Και αντίστοιχα με το νόημα του Ολυμπιακού αγώνα ως επίδειξη τελειότητας και επι-φάνεια κάλλους, τα μόνα που προσελκύουν την προσοχή και την εύνοια των αγαλλόμενων Ολυμπίων του Απόλλωνα -

(όπως τρομάζουν και φοβούνται και αγάλλονται και τέρπονται με τον πρωθήβη Κούρο του παντελούς Κάλλους πάντες οι παλαιγενείς θεοί και θεάινες εναλλάξ στον Ομηρικό Ύμνο στον Απόλλωνα), -

έτσι και για πρώτη φορά η αμοιβή για την νίκη της επίδειξης είναι άχρηστη – ο κότινος – εξ αρχής ορίζεται απαρανόητα το νόημα της νέας λατρείας, σε άμεση και σκληρή αντιπαράθεση των πλούσιων άθλων που απολαμβάνουν οι νικητές στους αγώνες μέχρι τότε, ακόμη και στα Ομηρικά έπη. Δεύτερη αυτή θεμελιώδης διαφορά του πριν και του μετά την Επανάσταση, εκτός της προαναφερθείσης τροπής των αγώνων από ταφικής τιμής στον ηρωικό νεκρό σε δοξολογία του ζώντος «τέλους» του Κάλλους στην Μορφή της Αιωνιότητας. Η νέα αρχή έχει ραγδαία εξάπλωση από την στιγμή που ο άξονας της αιωνιότητας και το ίνδαλμα του Κάλλους στήθηκε στην Σπάρτη. Κοσμοϊστορικές οι εξελίξεις.

14 Ολυμπιάδες πριν το 776 π.Χ. μας πάνε στο 828 π.Χ. για την Ολυμπιάδα του Λυκούργου και Ίφιτου. Συμβατή χρονολογία με όλα τα άλλα δεδομένα και εναρμονισμένη πολλαπλά με το νόημά τους.

[Διαδεδομένη ήταν και μια προχρονολόγηση της πρώτης αναρίθμητης Ολυμπιάδας του Λυκούργου – Ίφιτου, πίσω στο 884 π. Χ.. Ο Αριστόδημος ο Ηλείος προσδιόριζε διάστημα 27 Ολυμπιάδων ακατάγραφων πριν την Ολυμπιάδα του νικητή Κοροΐβου, η οποία σε αυτόν τον λογαριασμό ήταν η 28^η από την πρώτιστη. (Αριστόδημος, FrGrH 414F1). - Το αυτό μαρτυρεί ο (Τιβέριος Κλαύδιος) Πολύβιος. (Πολύβιος FrGrH 254F2). - Η δραματική εξιστόρηση του Φλέγοντος, αν και διανθισμένη με την μανία του να αναφέρει πλήθος χρησμών που θα κυκλοφορούσαν σε συλλογές τη ύστερη εποχή του φανατισμού της αμφιβολίας, παρουσιάζει μια χρήσιμη εικόνα των ιστορικών συνθηκών στην διαδικασία θέσμισης των Ολυμπιακών αγώνων. (Φλέγων, FrGrH 257F1). Μερικοί από τους επικαλούμενους χρησμούς φέρουν τα ίχνη νοθείας καθαρά: ο πρώτος στο χωρίο που παρέπεμψα, μιλάει για τους αγώνες επί Πείσου, Πέλοπα και Ηρακλή ως ταφικούς για θανόντες ήρωες, πράγμα ασύμβατο προς το νέο νόημα του αγώνα της τελειότητας. Αντιθέτως ο τέταρτος εκεί μνημονευόμενος έχει την πιστότητα της αναφοράς σε σημαίνουσες λεπτομέρειες. Οριοθετεί πάντως και ο Φλέγων τις Ολυμπιάδες, 1^η του Λυκούργου – Ίφιτου, 28^η η πρώτη αριθμημένη του Κοροΐβου. -

- Παρόλο που είναι πρόσφορο να υποθέσουμε ότι έχει σημασία ο ακριβής διπλασιασμός της απόστασης στις δυο εναλλακτικές θεωρήσεις (από τις 14 Ολυμπιάδες του Καλλίμαχου στις 28 του Αριστόδημου – Πολύβιου – Φλέγοντος), και παρόλο που μπορεί να προσφερθεί αληθοφανής λόγος αυτού

του υποδιπλασιασμού στον Καλλίμαχο (δείτε στην μελέτη μου που προανέφερα παραπάνω στην αρχή), - εντούτοις, οι 28 Ολυμπιάδες απλά επιχειρούν να προσεγγίσουν την χρονολογία της θέσπισης των πρώτιστων ιστορικών αγώνων στην Ολυμπία προς την ακμή του Λυκούργου θεωρούμενη κατά την ανάληψη της Επιτροπείας του βασιλικού ανεψιού του, που κατά την Ερατοσθένειο ορθοδοξία έγινε ακριβώς το 885/4 π.Χ. (Πρόκειται λοιπόν για επινόηση). Αλλά ο Λυκούργος τότε ήταν κομιδή νέος, και η ακμή του έμελλε να φανερωθεί ακόμη στο μέλλον, τόσο η βιολογική συμβατική των 40 ετών όσο και η πραγματική των μεγάλων έργων του, του Δωρικού κόσμου στην Σπάρτη και του αγωνιστικού ιδεώδους στην Ολυμπία. Δεν χρειάζεται ούτως ή άλλως τέτοια προχρονολόγηση. **Εμμένουμε στην Καλλιμάχεια ερμηνεία του 828 π.Χ.].**

Μπορούμε να δούμε την ειδικότερη μορφή του ανήσυχου και ταραγμένου καιρού εκείνου που εγκυμονούσε την μεγάλη γέννα των καθοριστικών μορφών του Ελληνισμού.

Η Σπάρτη ήθελε την ησυχία της. Η αφιέρωση στην τελειότητα χρειάζεται ανακούφιση από τις μέριμνες του χρόνου και κατά τους τρεις πυλώνες των βιοτικών αναγκών. Η ουσιαστική ησυχία από τα έργα του χρόνου ανήκει στη υπεροχή, κίβδηλος είναι ο ησυχασμός της ατέλειας. Αποτελεσματικός είναι ο ειρηνοποιός της περιωπής, ο ειρηνοποιός της αδυναμίας δεν είναι πειστικός.

Η Σπάρτη ζούσε το ιδεώδες της, αποτελούσε την πραγματικότητα της νέας ιδέας. Ο Σπαρτιάτης της ακμής, με το να βρίσκεται στο «τέλος» της ύπαρξης, με το να πραγματώνει την υπέρτατη ακμή της ανθρώπινης φύσης κατά σώμα κάλλους και πνεύμα τέχνης, περίμενε την αυτόματη αποδοχή από τον ατελέστερο, από αυτόν που οι μέριμνες του χρόνου τον κρατούν σε απόσταση από την τελεσφορία του «τι ην είναι» του. Σε περίπτωση μη αποδοχής του προφανούς, ο Σπαρτιάτης προκαλούσε σε αγώνα κρίσεως. Οι πολεμικές επιχειρήσεις της Σπάρτης ήσαν μικράς διάρκειας. Καμμία σχέση με πολέμους αντοχής, εξάντλησης και, ακόμη λιγώτερο, εξόντωσης. Δεν καταδίωκαν για να σκοτώσουν τους τραπέντες στην μάχη. **Και ο πόλεμος, όπως ο αθλητισμός, ήταν μια επίδειξη ανωτερότητας, ως τελειότητας. Το καλοκαίρι, εποχή πολέμου, η Σπάρτη εόρταζε σχεδόν συνεχώς, όπως διαπιστώνουμε σε σχέση ακόμη και με τα γεγονότα των Μηδικών πολέμων. Και αντίστοιχα τα Ολύμπια ετελούντο το καλοκαίρι κατά μήνα Αύγουστο δικό μας, όταν ήταν κατ' εξοχή ο καιρός για πόλεμο αφού οι μεγάλες εργασίες της συγκομιδής και επεξεργασίας των καρπών της γης είχαν**

τελειώσει τον Θεριστή και Αλωνάρη μήνα. Τότε ακριβώς όμως εκκηρύσσεται η μακρά εκεχειρία. Για να συναχθούν οι αθλητές στην Ολυμπία, να γυμναστούν και εξετασθούν εκεί (για 40 ημέρες κανονικά), για να έλθει η πλημμυρίδα των θεατών και λατρευτών. Όπως και δεν έφευγαν για μάχη ή επέστρεφαν στην πατρίδα από επιχείρηση (και έχουμε πολλά παραδείγματα) οι Σπαρτιάτες για να εορτάσουν κατά τις θερινές ιερομηνίες τις πολυήμερες εορτές του Απόλλωνα.

Οι συνεχείς προσκυνήσεις και αναφορές του Λυκούργου στον Απόλλωνα των Δελφών, (όπως καταγράφονται σε διάφορες και διαφορετικές πηγές), τόσο για το στήσιμο του Δωρικού Κόσμου στην Σπάρτη όσο και για την θέσμιση και τον χαρακτήρα του Ολυμπιακού αγώνα, δίνουν ανάγλυφο το προκείμενο νόημα.

Η Ολυμπιακή εκεχειρία σε αυτό το πλαίσιο νοηματοδοτείται χωρίς να υποβαθμίζεται σε πενιχρό φιλειρηνισμό της υπο-τέλειας του α-τελούς. Η Σπαρτιατική υπεροχή τελειότητας, την άνοιξη του βίου της από το τέλος του 8^{ου} αιώνα μέχρι το πρώτο μισό του 6^{ου}, δέσποζε στον Ολυμπιακό αθλητισμό, ηγεμόνευε με εκούσιο των «συμμάχων» αναγνώριση και ωδηγούσε τον πολιτισμό στην ποίηση, μουσική, χορό, γλυπτική, τρόπο ζωής.

[Ο Δημήτριος ο Φαληρεύς τόνιζε την στρατηγική της ειρήνης του Λυκούργου. (Δημήτριος Fr. 89 Wehrli). Η ησυχία χρειαζόταν ακόμη περισσότερο στην Σπάρτη της εποχής του για να δυναμώσει βρίσκοντας τον ρυθμό της με τον Δωρικό Κόσμο της. – Η άποψη του Έρμιππου ότι η Ολυμπιακή ιδέα ξεκίνησε από τον Ίφιτο, και ενώ στην αρχή ο Λυκούργος δεν την είχε ιδιαίτερα προσέξει, από θείο σημάδι κατάλαβε την βαθεία σημασία της, οπότε γενόμενος συναντιλήπτωρ του έργου το ανύψωσε σε δόξα και σταθερότητα, δείχνει μεν ακριβώς στην ίδια κατεύθυνση, αλλά δεν χρειάζεται, αφού άλλωστε δημιουργός δεν είναι τόσο ο πρώτος ψυχανεμισθείς κάτι καλό, όσο ο μορφοποιήσας την αντίληψη στην ολοκληρία του νοήματός της. (Έρμιππος, Fr. 85 Wehrli). – Ο απομονωμένος ισχυρισμός του Ιππία ότι ο Λυκούργος ήταν πολεμικώτατος και έμπειρος πολεμικών επιχειρήσεων, δεν συμμαρτυρείται άλλως γενικότερα, (αλλά δείτε τον Φίλοστέφανο παρακάτω), όμως ενδέχεται να αναφέρεται στην προσπάθεια της Σπάρτης να σταθεί απέναντι στους γείτονες της στην Λακωνική, που η μακρά δικής της ταλαιπωρία και ανοργανωσιά μέχρι να βρει τον εαυτό της εξ εαυτής και όχι κατά δάνεια έξωθεν, είχε σταθεροποιήσει παρά την αιώνες πριν κατάρρευση του συστήματος που αυτοί αντιπροσώπευαν. (Ιππίας 86B11 DK). – Ο Φίλοστέφανος αναφέρει στον Λυκούργο τον στρατιωτικό σχηματισμό των ιππέων κατά ουλαμούς. Ο ουλαμός ήταν 50 ιππείς σε τετράγωνο σχήμα – θα έπρεπε να είναι 49. (Φίλοστέφανος FHG III 33 = Πλούταρχος, Λυκούργος, 23, 1). Είναι πολύ νωρίς για τέτοια επεξεργασία. Καλά-καλά δεν έχει μορφοποιηθεί η φάλαγγα οπλιτών, που σε

πλήρη μορφή εκφράζεται στην ποίηση του Τυρταίου, και μάλλον σαν κάτι σχετικά νεοτελές. **Φυσικά η Μορφή, όταν συνελήφθη ως το ίδιο του Ελληνικού πνεύματος, όταν το Δωρικό βίωμα του Κάλλους βρήκε την έκφρασή του, τότε η εφαρμογή στα διάφορα πεδία της ανθρώπινης ύπαρξης θα διεδίδετο σαν φωσφόρο πυρ – στον υψηλό και βιοτικό πολιτισμό, στην γλυπτική και την λυρική ποίηση δημιουργώντας τις, στον χορό και στην παράταξη μάχης, στον τρόπο ζωής του ατόμου και στην διάρθρωση της πολιτείας.].**

Μια πολύτιμη πληροφορία του Παυσανία μας απελευθερώνει από έναν άλλο διανοητικό δεσμό. Ο Ίφιτος συνδέεται στις πηγές διαπεπλεγμένα αφ' ενός προς τον Λυκούργο και την θέση των Ολυμπίων, αφ' ετέρου προς την πρώτη αριθμούμενη Ολυμπιάδα (776 π.Χ.) και τον νικητή σε αυτήν Κόροιβο. Κάνοντας κριτική των πηγών, θα μπορούσαμε να διακρίνουμε ότι ο δεύτερος συσχετισμός γίνεται σε περιπτώσεις όπου αγνοείται, ή συγχέεται, η διπλή αρχή των Ολυμπίων, οπότε προβάλλεται η πρωταρχή στην κύρια δεύτερη, με ή χωρίς την σύμπραξη του Λυκούργου.

Αλλά μιλώντας για το πατρωνυμικό του Ιφίτου ο Παυσανίας καταγράφει διαφορά απόψεων ως προς αυτό:

τὸν δὲ Ἴφιτον τὸ ἐπίγραμμα τὸ ἐν Ὀλυμπία φησὶν Αἴμονος παῖδα εἶναι, Ἑλλήνων δὲ οἱ πολλοὶ Πραξωνίδου καὶ οὐχ Αἴμονος εἶναί φασιν· τὰ δὲ Ἡλείων γράμματα ἀρχαῖα ἐς πατέρα ὁμώνυμον ἀνῆγε τὸν Ἴφιτον.

Παυσανίας, V, 4, 6

Ίφιτος Ιφίτου λοιπόν κατά τις αρχαίες αναγραφές των Ηλείων. Ο πατήρ συνήργησε με τον Λυκούργο στην θέση των Ολυμπίων το 828 π.Χ., και ο υιός σταθεροποίησε και επισημοποίησε την τέλεσή τους με αρίθμηση και καταγραφή νικητού, το 776 π.Χ.. Από αυτήν την ομωνυμία προήλθαν πολλές συγχύσεις σε ερευνητές χωρίς την διάκριση του Αριστοτέλη, του Καλλίμαχου, του Απολλόδωρου και του Παυσανία.